

Kortlådor och superdatorer men inte e-post

Det ska bli innehållet

Arbetet med att få lagstiftningen att gå i takt med IT-utvecklingen pågår i en rad olika kommittéer och utredningar. Tomas Ohlin som har varit folkpartiet liberalernas ledamot i Datalagskommittén reder ut begreppen.

Den 2 april överlämnades Datalagskommitténs betänkande "Integritet - Offentlighet - Informationsteknik" (SOU 1997:39) till justitieministern. Det är ett betänkande bland flera på medieområdet.

I höstas kom IT-utredningen med förslag om elektroniska anslagstavlor (BBS:er) och elektroniska dokument.

Härom veckan presenterade Mediekommittén betänkandet "Grundlagskydd för nya medier" (SOU 1997:49), med förslag rörande flera nya medieformer (text, bild och ljud).

I höst kommer Grunddatabasutredningen, bland annat med principer för tillgängliggörande av offentliga data.

Tillsammans berör dessa utredningar villkoren för kommunikation i vårt nya mediasamhälle. Fungerar våra existerande lagar i informationssamhället? Kan till exempel Tryckfrihetsförordningen (TF) och Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) tillämpas för yttranden som förmedlas via Internet?

Gamla gränser överbryggas

Frågorna är komplicerade. Vi står verkligen inför en ny situation, där nya medieformer har skapats, och där vi inte längre har tydliga gränser mellan olika medier eller presentations-

former. Data- och teletekniken har gjort det möjligt att överbrygga gränser som vi hittills ansett naturliga. Boken, tidningen, filmen, fotografiet och anteckningsblocket är inte längre så olika, det finns många mellanformer. Lagar som vi skapat för den ena medieformen kan då kollidera med lagar som vi skapat för en annan. Hur ska vi till exempel betrakta en allmänt tillgänglig anslagstavla (BBS) i förhållande till mer personlig kommunikation, som till exempel e-post?

Det finns inte längre en uppenbar avsändare och en uppenbar mottagare av vissa elektroniska budskap. Hur ska vi då se på ensamansvar (ansvarig utgivare) för vad som förmedlas, på anonymitet, meddelarfrihet, och på upphovsrätt?

Datalag från 1973

Vad tar då Datalagskommittén upp? En utgångspunkt är att vår datalag, från 1973, har blivit inaktuell. Den skrevs när man var inne på att reglera användningen av varje enskild dator. Varken persondatorer eller Internet fanns då. Men även EU:s datalagdirektiv, som skrevs för fem år sedan, är redan i åtminstone ett avseende förlegade. EU anmodar, och kommitténs majoritet följer principen att reglera det som är tillåtet, i stället för att reglera det som är förbjudet. Man väljer en så kallad "hanteringsmodell" i stället för en "missbruksmodell". Detta är mer begränsande än nödvändigt. Genom att kräva att all tillåten användning av personuppgifter ska beskrivas i lagen, begränsar man utvecklingen. Det är svårt, ja omöjligt, att förutse all ny användning. I det expansiva informationssamhället är det klokar att försöka förutse och reglera missbruket. Resten är då tillåtet.

Det finns många viktiga ställningstaganden i den nya persondatalag, som Datalagskommittén föreslår. Vi har till exempel framför oss ett intensifierat bruk av personuppgifter, inte minst i samband med kommersiell handel på telenäten. Den nya persondatalagen försöker identifiera dimensioner. De små användningarna, som bruk av personuppgifter i e-post eller ordbehandling, vill den lämna därhän. Den inriktningen är klok. Det är också bra att man avskaffar Datainspektionens tillståndsförfarande, och satsar på intensifierad tillsyn i stället.

Den nya lagen försöker vara medieoberoende. Det ska inte vara formen, lagringsmediet, som avgör. Det innebär att även manuell behandling av personuppgifter, till exempel i ett större kortregister (en manuell databas), faller under den nya lagen. Det kanske kan ses som reglerande i överkant, men är en följd av önskan att nå ett medieoberoende. Vad som finns på papper kan ju lätt läsas in på ett data-minne med en scanner.

Tryckfriheten moderniseras

Den andra huvuduppgiften för Datalagskommittén har varit att aktualisera TF.

Här har man valt att ersätta vårt gamla begrepp "allmän handling" med det nya begreppet "allmän uppgift". På så vis vill man bli fri från själva mediet, som ofta är papper. Man kan då också laborera mer flexibelt med innehållet i handlingarna. Men här är det möjligt att kommittén går för fort fram med begreppsändringarna. I stort har arbetet varit inriktat på att inte begränsa vår offentlighetsprincip, utan att i stället utvidga dess tillämpbarhet.

Tillgängligheten ska ökas. Nu ska både diskett och e-post kunna användas för att kunna distribuera allmänna uppgifter.

samsas i ny datalag **som räknas**

Men medaljen har också baksidor. Kommersiell försäljning av personuppgifter i stor skala är inte en avsedd effekt av offentlighetsprincipen. Det har dock visat sig svårt att formulera de undantagen. En annan komplicerad fråga är om man ska lämna ut hela programvaror enligt offentlighetsprincipen. Det kolliderar med upphovsrätten. Här väljer kommittén en kompromiss.

Djupare analyser behövs

Även om Datalagskommittén har gjort ett bra jobb, så finns det spörsmål som borde ha analyserats grundligare. Det finns därför en trepartireservation från fp, m och kd. En viktig markering av politiskt samarbete. I reservationen tas behovet av att tydligare fixera den känsliga balanspunkten mellan offentlighet och hänsyn till den personliga integriteten upp. Det behövs också djupare konsekvensanalyser av de föreslagna rättsliga förändringarna. Oförutsedda effekter kan uppstå i andra lagar.

Även några andra frågor är ofullständigt behandlade. Efter remissbehandling blir det en grannlaga uppgift för regeringen att formulera en rättslig helhetssyn på de olika nya formerna för kommunikation i informations-samhället. Det blir ingen lätt uppgift.

TOMAS OHLIN

